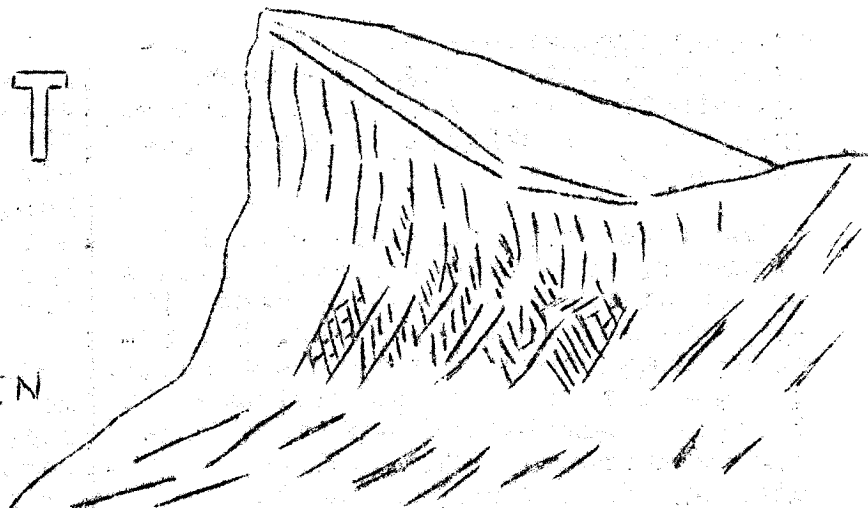

SFK NYTT

SVENSKA FJÄLLKLUBBEN

NR 1 NOV. 1956

ÅRG. I

VARFÖR INTE EN KLUBBTIDNING?

Ja, varför inte en klubbtidning? Denna inte precis nya fråga dök upp på ett styrelsesammanträde i våras, virvlade omkring i den sedvanliga floden av argument av typen "för dyrt", "materialet räcker inte", "ingen vill äta sig jobbet" och ledde slutligen till debattörernas överraskning fram till beslutet att ge ut ett provnummer.

Det är otvivelaktigt så att de av SFK:s medlemmar, som bor i Stockholm, är de som har det avgjort största utbytet av klubbens verksamhet. Förutom att de har det trivsamma klubbbrummet inom räckhåll, kan de om de vill vara med om sex klubbaftnar om året. De flesta landsortsmedlemmar däremot får nöja sig med årsboken och medvetandet om att med ett mindre belopp stödja en fjällvårdande och fjälllivsbefrämjande verksamhet. Det sista är naturligtvis tillräckligt för en sann fjällvänn, men kvar står dock det faktum att stockholmsmedlemmarna är gynnade på många sätt.

Styrelsen är medveten om såväl detta sakernas orättvisa tillstånd som de små möjligheterna att åstadkomma någon ändring. En liten ändring till de missgynnades fördel bör dock en klubbtidning vara. Så tänkte åtminstone styrelsen. Det skulle glädja provnummerredaktören mycket om någon ute i förskingringen ville skriva och tala om ifall

styrelsen tänkt "rätt". Detta är naturligtvis tillåtet för stockholmarna också. Att ge ut ett provnummer vore ju meningslöst om inga reaktioner kommer till utgivarnas kännedom. Kom alltså med synpunkter och brodera gärna ut dem med förslag till innehåll och redigering. SFK-nyttets form är långt ifrån stöpt ännu. Här ska kanske till vägledning sägas att provnumret räkat bli "tyngre" än vad som från början var meningen. Ett och annat smil bör väl också skymta i spalterna ibland.

Rune Sjödén
Provnummerred.

SFK OCH VATTENKRAFTEXPLOATERINGEN

År 1951 började SFK mera aktivt intressera sig för denna fråga. I en skrivelse till Konungen hemställdes, att åtminstone vissa uppräknade fjällvatten skulle undantas från exploatering (TILL FJÄLLS 1951). Det var nämligen att befara, att den alltmer forcerade vattenkraftutbyggnaden snart skulle härja också de trakter, som vi lärt oss älska däruppe i norr.

År 1952-1954 var SFK med om att utarbeta en förteckning över de sjöar och vattendrag, som borde undantas från utbyggnad. Förteckningen överlämnades den 21/12 1954 till jordbruksministern (TILL FJÄLLS 1954).

År 1955 förklarade Vattenfallsstyrelsen, att tiden nu var inne att ta Lilla Lule Älv i anspråk för kraftproduktion. Därmed inleddes striden om de vatten, som i "Förteck-

ningen" förklarades som mest omistliga ur de naturskyddsintresserade organisationernas synpunkt: Laitaure, Sitojaure, Blackälven, Saggat, Tjåmotisjaure.

Den 17/6 1955 hölls ett möte i Jokkmokk, där Vattenfallsstyrelsen i mycket allmänna drag skisserade sitt utbyggnadsprogram för älven. Det inrebar svåra ingrepp i bygd och natur. I januari i år hölls ytterligare ett informationsmöte och den 11-16 september anordnade länsstyrelsen en studieresa längs älven med deltagare från Jokkmokks kommun, samerna, Naturskyddsföreningen, Samfundet för hembygdsvård, STF m.fl. SFK representerades av Yngve Mauléon, som är provinsialläkare i Jokkmokk. Den 6/2 1956 anordnade SFK:s Kiruna-sektion en diskussion om vattenkraftsproblemen: "De lappländska älvdalarnas framtid". Och i somras spelade en av SFK:s medlemmar, Ragnar Kihlstedt, in en upplysnings- och propagandafilm, "Den Heliga Älven". Filmen skildrar Laitaure, Sitojaure och Blackälven. Den skall visas offentligt i vinter.

Vattenfallsstyrelsen har de två senaste somrarna utfört mätningar längs älven och arbetar nu på en regionplan för utbyggnaden. Flera olika alternativ genomräknas därvid. Beräkningar göres bl.a. för följande uppdamningar: Tjaktjajaure i Blackälven c:a 25 m, Saggat 0,6 m, Tjåmotisjaure 6,7 m, Skalka 9 m, Parkijaure 5 m, Rendijaure 1,5 m, Purkijaure 1 m, Vaikijaure 1,8 m, Keratj i Pärlälven 2,4 m.

Dämningen av Tjaktjajaure skulle åstadkommas med en 75 m hög damm i närheten av Heliga Fallet, en mil norr om Tjåmotis; man skulle då skapa en konstgjord sjö i Rittakdalen ända bort till Founäive. Denna sjö skulle vara torr varje vår; man inser lätt skönheten hos de blottade gyttejebottnarna och den dränkta skogen! Troligen kommer man att begära att även få dämna Sitojaure för att säkra vattentillförseln till det kraftverk, som man ämnar bygga vid Heliga Fallet. - Generaldirektör Rusck har vid flera tillfällen lovat, att Laitaure ej skall röras.

Vattenfallsstyrelsen ämnar utnyttja Akkatj- och Kaitumfallen vid Jokkmokk i ett kraftverk. Ett annat skulle ligga en mil längre ner, vid Letsi. Mellan denna plats och Porsi skulle älvfåran torrläggas. Ett kraftverk planeras vid Porsi, där Stora och Lilla Lule Älv flyter samman.

Vattenfallsstyrelsen har redan hos vattendomsstolen begärt tillstånd för Porsi kraftverk. De naturskyddsintresserade organisationerna har begärt att ansökan ej skall bifallas, förrän regionplanen för Lilla Lule Älv framlagts och behandlats.

Vattenfallsstyrelsen har mött ett kompakt motstånd vid Lilla Lule Älv. De bofasta, de renskötande samerna, fiskets och skogens män, naturskyddet, hembygdsvården, de allra flesta är eniga om, att denna älv ej får förstöras. Här även vi fjällklubbare hjälpa till att skydda dessa vatten, som speglar våra sköna fjäll! Klubbkamrat, vill Du medverka? Har Du några idéer om hur striden skall föras? Ring eller skriv då till någon i styrelsen!

Sven Sundius

BIBLIOTEKET - KLUBBRUMMET

hålls som vanligt öppet varje fredag kl. 19-21. Genom köp och gåvor har biblioteket, sedan katalogen trycktes, utökats med:

Kosch, A., Stehli, G. & Götz, W.H.J., Was find' ich in den Alpen? 1954.

Kurella, Der schöne Kaukasus.

Rosén, B. & Nilsson, P.-N., Natur. 1956.

Schmitt, F., Festschrift... des Deutschen Alpenvereins 1895-1955. 1956.

Weisz, J., Blumen der Alpen. 1954.

Weisz, J., Blumen der Berge. 1954.

Den begäran om synpunkter på ett fjälltält, som stod införd i ett SFK-formulär för någon tid sedan, har hörsammats av åtskilliga medlemmar. De inkomna förslagen är naturligt nog vitt skilda men det är ändå möjligt att peka på flera gemensamma drag, som hänför sig till de huvudfordringar man har på ett fjälltält.

Och vilka fordringar har man då? Här är några av de viktigaste:

Tältet skall

1. ge skydd mot vinden och själv kunna uthärda hård vind,
2. ge skydd mot regn,
3. ge skydd mot kyla med minsta möjliga kondensation,
4. ha största möjliga effektivt utrymme i förhållande till volymen och
5. vara lätt att handskas med.

Låt oss skärskåda dessa krav litet närmare.

1. Tältet skall ge vindskydd. Det innebar att det skall vara så tätt att man inte får något drag utan erhåller en sluten luftvolym, som kan värmas upp. Tältet skall vidare kunna tåla hård vind. Det skall med tanke på detta utformas så att vinden ej får grepp i tältet. Man bör undvika vertikala ytor eller göra dem så små som möjligt. Vidare måste man i högfjällen ta hänsyn till de ofta förekommande fallvindarna. Taket bör utformas med så små plana ytor som möjligt. Idealet ur vindsynpunkt är en strömlinjeform för alla vindriktningar, dvs en sfärisk kalott.

2. Tältet skall ge skydd mot regn.

Regnet i fjällen kommer som bekant nästan alltid kombinerat med mer eller mindre hård bläst. Det blir därför till största delen vindsynpunkterna som får råda vid utformningen. Vad man kan tillägga är, att taket bör ha så stor lutning att man får en god avrinning.

Till de viktigare sakerna hör dukmaterialet. Idealet för regnväder är naturligtvis en helt tät duk, t. ex plastduk. Den är emellertid olämplig med tanke på den risk för kondensation, som uppstår i kallt väder. Tältet skall alltså vara så tätt som möjligt men samtidigt medge en viss urluftning. Det skall kunna "andas". Ett sätt att lösa detta problem är kanske att silikonimpregnera duken; ännu föreligger tyvärr inga erfarenheter av en dylik impregnering. Det finns ännu en synpunkt man måste ta i beaktande. Då man på grund av kondensationsrisken ej kan använda en plastfolie, har man att räkna med att blästen pressar regnet genom tältduken. Följden blir ett fint duggregn inne i tältet på dess vindsida. Detta kommer förmodligen att ske även med en silikonimpregnerad duk. För att komma tillrätta med detta måste man bryta regnets kraft. Det sker enklast med hjälp av ett yttertak placerat ett stycke ifrån tältduken. Då när endast det omtalade duggregnet fram till tältduken. Med ett yttertak kan man dessutom utnyttja hela tältutrymmet i regnväder i stället för att sitta hopkurad i tältets mitt, rädd för att komma åt tak och väggar med åtföljande läckage. Yttertaget bör med tanke på vinden gå ned till marken och det bör befinna sig på betryggande avstånd från tältduken, så att vinden ej kan pressa ihop de båda delarna.

Ett yttertak innebär trots allt en viktsökning och man vill kanske trots dess odisputabla fördelar ej bära denna extra vikt. Hur skall då tältet utformas? Ja, man får försöka med ett tätt tyg av nylon och ta nackdelarna, kondensation eller ev. läckage vid beröring. Man bör

se till att taket får bra lutning så att avrinningen blir god. Takskägg måste finnas. Dessutom bör man tänka på att sytråd ofta krymper, vilket för med sig förstörade sömhål och därmed ökad risk för läckage. Alltså så få sömmar som möjligt.

3. Tältet skall ge skydd mot kyla.

Den värme, som bildas i ett tält, alstrar man själv. Kravet blir då att tältet skall vara tätt och duken ej värmeledande. En nylonduk är mycket tät men samtidigt god värmeledare. Idealet vore en naturfiberduk, som innehåller mycket luft och som därigenom är värmeisolerande men som också är så tät att ringa luftväxling uppstår. Den största värmeavgången sker dock genom golvduken till marken. Ur värmesynpunkt borde man här ha en grov naturfiber; den blir emellertid tung och släpper dessutom igenom markfuktighet. En plastbelagd duk är tät men samtidigt god värmeledare. I praktiken väljer man nog plastduken och ser till att man har god isolering mellan sovsäck och golv genom en gummimadrass, renhud eller liknande.

Vid kall väderlek måste man räkna med risken att den vattenångan man andas ut kondenseras på tältduken eller åtminstone ger fuktighetsmättad luft. Tältet blir vått och olustigt. Man skall alltså, dels få till stånd en måttlig luftväxling, dels se till att tältduken ej blir för kall. Nylonduk, som är både tät och god värmeledare, är alltså förkastlig ur båda dessa synpunkter. En lösning även här är naturfiber och yttertak. Man erhåller då en viss luftväxling samtidigt som luftmellanrummet mellan tältduk och yttertak ger en viss isolering.

4. Kravet på utrymmet i ett tält varierar efter personlig smak. Man kan välja mellan ett lättare tält med minimalt utrymme och därmed minskad bekvämlighet och ett bekvämare tält med större vikt. Vad man emellertid skall sträva efter är att minska dödrymmet så att man erhåller största möjliga effektiva utrymme inom en given volym (=tältvikt). Högsta höjden skall givetvis vara där man sitter i tältet. Den platsen är knappast vid någon

gavel och att låta tältet vara lika högt efter hela längden är slöseri med utrymme och därmed med vikt. Högsta höjden bör vara ungefär där man får huvudet när man reser sig upp från liggande ställning. Det blir ungefär $1/3$ av tältets längd räknat från "huvudsidan". Ordnar man så att man har packning och kokkärl lätt åtkomliga från denna plats - man förvarar dem t.ex. under yttertaket - kan man låta tälttaket falla ganska brant från denna punkt. I ett tvåmanstält lägger man då takåsen tvärs längdriktningen. Har man förvaringsplats för packning och kokplats under yttertaket behöver själva tältet bara vara så stort att man kan ligga i det. En detalj, som bidrager till att minska tältets dimensioner, är att man har två ingångar så att var och en lätt kan komma in och ut och lätt kan komma åt sin packning, som då förvaras utanför ingången.

5. Tältet skall vara lätt att handskas med dvs. fältmässigt. Det innebär att man skall ha enbart oundgängligt antal linor och tältpinnar och konstruktionen i övrigt skall vara enkel. Använder man yttertak skall tältstängerna vara utanför tältet och tältet skall kunna tas ned utan att yttertaket behöver rivas. Det spar många kilon vid regnväder då man kan ta ned innertältet torrt och endast behöver bära en extravikt av regnvatten i yttertaket i stället för flera kilo vatten i både tält och tak.

- - -

Det är tydligt att samtliga ovan nämnda krav ej kan uppfyllas samtidigt. Utformningen av ett tält får alltså bli en kompromiss. Alltefter var och ens personliga uppfattning får det krav man anser mest betydelsefullt bli utslagsgivande. De inkomna tältförslagen varierar också en hel del. Ett sammandrag av förslagen redovisas här nedan:

Mått: Längden varierar mellan 180 och 220 cm. De flesta anser 200 cm lämpligt. Bredden varierar också, 110-130 cm. De flesta har föreslagit 120 cm. Några föreslår en smalare fotända, 80-85 cm. Hög-

den varierar mellan 100 och 150 cm. Flertalet föreslår 115 cm.

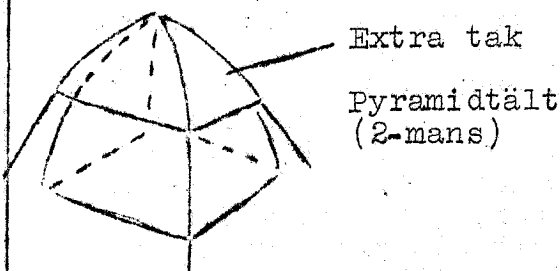
Typ: Samtliga förslag med undantag av ett avser ryggåstält. Flertalet är konventionella ryggåstält men c:a 40 procent föreslår en ryggås på tvären och förskjuten från mittpunkten. Det helt avvikande förslaget är ett konvext pyramidtält med en kvadratisk bottenyta, 180 x 180 cm. Tältstängerna utgöres här av fyra rottingstavar som kan sättas ihop till en vandringsstav. Av ryggåstälten förutsätter alla förslagsställare utom en att taket skall sluta med en vertikalkvägg, 20-50 cm hög.

Yttertak: Samtliga förslag innefattar yttertak. De flesta anser att det skall gå ned till marken, där det belastas med stenar. Enligt flertalet förslag bör det gå ned över åtminstone en sidovägg så att ett utrymme för packning eller kök bildas. I den mån man inte föreslagit ett sådant utrymme har man ansett att yttertaket skall ha ett så stort takskägg, att packningen kan stå regnskyddad under detta.

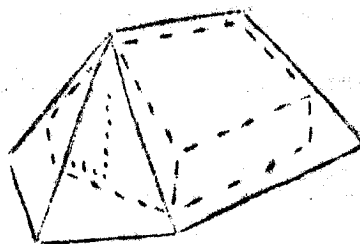
Öppning: Flertalet föreslår två öppningar, varav den ena avses vara ingång och den andra öppning till köksavdelningen. I vissa fall har öppningarna utformats så att man kan gå in i tältet från två sidor.

Material: Flertalet föreslår bomullsduk av typen "Himalaya". Denna duk finns i två tjocklekar c:a 120 g/m² och 90 g/m² (Super-Himalaya). Några föreslår olika kvaliteter av dunvar och några nylonduk, bl.a. nylonduken "Karakerum", som har en vikt av c:a 50 g/m². Som golvdug ha bl a föreslagits en plastbelagd textil (t ex Artex) eller en oljad nylonduk (Supersol). Plastbelagd duk väger 135-200 g/m² och Supersol 170 g/m². Det vattentäta golvet tänkes kunna användas som fodral för tältet; detta rullas ihop med golyduken utåt. Nylonlinor föreslås genomgående.

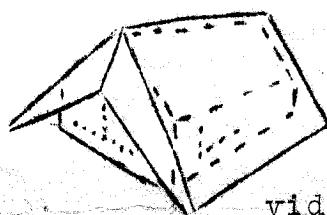
Några av de insända förslagen visas i följande skisser:

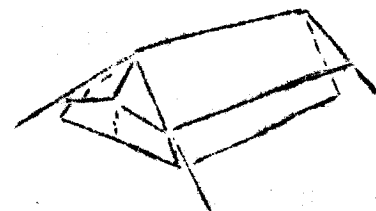
Pyramidtält
(2-mans)

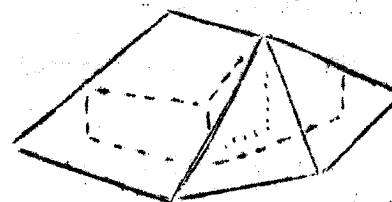
Tvåmanstält med
yttertak. 2 ing.
och yttertaket
neddraget över ett
utrymme för pack-
ning etc.

Tvåmanstält med
en högre och en
lägre gavel. Ing.
i den högre gaveln.
Packningsutrymme
under yttertaket
vid långsidorna. Öppn. mot
ena utrymmet. Kokplats
under takskägget.

Lätt enmanstält
utan väggar och
med kort extratak.
Packning under
takskägget.

Tvåmanstält
med stort yt-
tertak. Två ing.
och två platser
för packning
resp. kök.

Detta är i huvudsak de synpunkter, som framkommit i de insända tältförslagen. Tanken med publiceringen av dessa har varit att de skulle kunna ge en viss vägledning för den som själv vill göra eller låta göra ett tält. Det kan ju då utformas efter ens personliga önskemål. Om man skall försöka få fram ett tält för försäljning måste man gå en medelväg och dessutom ta hänsyn till tillverkningstekniska och

försäljningstekniska synpunkter. En tillverkare har emellertid visat sig intresserad och i samarbete med SFK sytt ett provtält, varvid man i möjligaste mån tagit hänsyn till ovan angivna krav. Provtältet prövades av några klubbmedlemmar i somras, dels i Sarek, dels i Kebnekaiseområdet. Det visade sig kunna tåla mycket hårt väder men det framgick att vissa detaljer måste rättas till. Ännu är det dock för tidigt att sja om tillverkning och pris.

Olov Olsson Staffan Tengnér

KLUBBANGELÄGENHETER

Klubbens stadgeenliga valmöte hålles torsdagen den 1 november på Göta Källare.

Till de val, som upptagits på föredragningslistan, har valnämnden lämnat följande förslag till styrelseledamöter och övriga funktionärer:

~~Ordförande 1957-1958:~~

Fil. dr Ernst Manker omval

Övriga 5 styrelseledamöter 1957-1958:

Major Gustaf Borenius omval

Ingenjör Stig Dahlström "

Provinsiälläkare Sixten "

Haraldson "

Civilingenjör Bengt Högborg "

Föreståndare Sten Brander nyval

Hittillsvarande landsortsrepresentanten i styrelsen, civilingenjör Anders Bolinder, har med anledning av förestående utlandsresor avböjt återval.

Revisorer för 1957:

Ordinarie: Aukt. revisorn

S.-H. Leffler omval

Bankkamrer Fridberg "

Cronsjoe "

Suppleanter: Byrådirek-

tör Sture Kåell "

Fru Ann-Mari Rhodin "

Valnämndens ledamöter har förklarat sig villiga att antaga ett ev. omval för år 1957.

Nuvarande ledamöter:

Herr David Nygren, ordförande

Fröken Barbro Lindgren

Herr Sven-Erik Jalme

Beträffande punkt 6 på föredragningslistan föreslår styrelsen, att årsavgiften för 1957 bibehålles oförändrad, 15 kr.

HÖSTORIENTERING

Förra hösten anordnade SFK i stockholmstrakten en promenadorientering med en del "intellektuella" övningar, dvs deltagarna fick vid kontrollerna besvara frågor med anknytning till fjällen. Intresset var glädjande stort och därför har vi tänkt försöka med en liknande orientering i år också. Den äger rum söndagen den 25 november och banan blir 6-7 km. Närmare meddelanden om tid och plats kommer i nästa cirkulär. Se även klubbnotiserna i stockholmspressen lördagen den 24 november.

Passa på tillfället att friska upp orienteringskunnandet och träffa klubbkamraterna ute i naturen. Väl mött i terrängen!

Arrangörerna